

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

De S. apostolo & episcopo Timotheo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

IANVARIIVS.
COMMENTARIIVS RERVM GESTARVM
 SANCTI APOSTOLI CHRISTI TIMOTHEI,
Authore Simeone Metaphrasæ.

IANVAR. 22.

2. Tim. I.
Genus Timothei.

Agnum Timotheum tulit quidem Lycaonia, aluit autem & instituit, quæ olim inter ciuitates fuit inclita Lystra non tantum sibi placens de vbertate & abundantia rerum necessariarum, quantum de hac planta longè suauissima, & de ijs, quæ in eo efflorent, virtutis ornamentis, etsi ne puras quidem & synceras generis habuerit radices: sed ex spinis quoque infidelitatis plurimum habuerit admixtum. Nam erat quidem ei auia Lois, mulier pia, & quæ re vera curam gerebat virtutis: mater Eunica, quæ & Iudeis quidem olim fuerat insita in pietatem, & in integris virtutum hortis re vera floruerat. Pater autem gentilis, & in gentiliū rebus maximè insignis, veluti quoddam in frumento lolium, nempe honesto & præclaro Timothei genere, & rosæ spina adnatus, & vitio tantum insignis, quantum fuit illius filius pietate clarus & virtute incomparabilis.

S. Timotheus adiungit se B. Paulo. Act. 14.

Cum esset autem adhuc infans Timotheus, & à matre Eunica institueretur, gentilitas & Iudeorum errorem simul ex æquo declinauit, & tunc accedit ad Paulum, præclaræ Ecclesiæ tubam, simul cum Barnaba Christi discipulo & Apostolo, sicut diuinus Lucas dicit in Actis: cum is venisset in Lycaoniam, quæ est finitima quidem Iconio & Derbæ ex Pauli verò aduentu magnum erat consecuta miraculum, & claudum ab ipso ortu (O diuinam visitationem, ô admirabile spectaculum) sanum effectum illius præsentia, & pedibus suis absque molestia & securè vtentem. Qui quidem eos, qui erant in ciuitate, in tantam adduxit admirationem, vt esset eis id, quod factum fuerat, supra fidem, & suos deos existimarent forma hominibus assimilatos obire ciuitatem, & eorum esse opus claudi curationem. Postquam autem, quisnam esset, cognouerunt, & quod Dei viui esset potius Apostolus, & horum qui falsò dicuntur, deorum aduersarius, ad hoc ipsum missus, vt ab eorum errore liberarentur homines, & quod prædicat Deum, qui non solum potest corrigere tales corporum mutilationes, sed etiam suscitare mortuos: multi ab errore deficientes, accesserunt ad pietatem. Opus illius miraculi, fuerit etiam huius admirabilis discipuli & Apostoli parentes, quæ magno studio & liberalitate Pauli domi suæ acceperunt, & pietatis quidem lucem ab eo habuerunt, pium autem & Dei amantem Timotheum veluti vicissim reddiderunt, qui erat adhuc iuuenis & tener, & aptus ad suscipienda semina pietatis: quod quidem licet apertius discere ex libro Actuum Apostoli.

Act. 16.

Nam cum Paulus, inquit, obiret Lystram & Derben, erat illic discipulus quidam, nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patris autem gentilis. Huic testimonium bonum reddebant, qui in Lystris erant & Iconio fratres.

Ibidem.

Cum sic ergo Paulo traditus fuisset Timotheus, patri spiritali filius magis proprius, quam eius qui erat pater secundum carnem, & ex ciuitate vnâ esset excessurus, ab eo circumciditur propter quosdam Iudeos, quibus plena erat ciuitas, & omnia circumcisa, quoniam omnes sciebant illum esse natum patre gentili. Atque ciuitates quidem obibat Paulus, seminans prædicationem, veritatemque, annuncians, & omnes spiritu regenerans. Eum autem consequebatur sicut stella solem Timotheus, deductus quidem à parentibus, eorum autem cor non obscure sauciens propter separationem. Quidni enim, cum essent parentes talis filij, & qui scatebat tam suauis flore virtutis? Ipse verò ex eorum seiunctione nihil visus est affici, sed quodammodo Pauli desiderio contegere suam in parentes affectionem, & ostendere id naturali necessitate longè esse valentius. Hinc in literarum disciplina ab illo instituitur, fitque, ei contubernalis, & omnino simul cum eo vivebat. Deinde eius quoque Diaconus constituitur, & ad Apostolatam confirmatur, periculorum atque laborum effectus socius, & nihil omnino impeditus ab ætatis teneritudine, quò minus resisteret laboribus: sed generosam inducens voluntatem, quæ ætate plus poterat, ad eum vt boni eius animi & piorum operum testem ipsum habuerit magistrum, sic dicentem: Videte, nè quis ipsum contemnat. Opus enim Domini operatur, sicut ego.

1. Cor. 16.

Timotheus ab Apostolis literis imbuitur.

Cum

Cum autem ad tantam peruenisset virtutem, & tantum eis testem adhibuisset, non hic solum, sed etiam in multis alijs locis. Nam modò quidem, inquit, scribēs ad Corinthios Paulus—Misi ad vos Timotheum fratrem meum, qui est filius meus dilectus & fidelis in Domino, qui vobis in memoriā rediget vias meas in Christo. Et rursus; Si venerit Timotheus, videte ut sine metu sit apud vos. Modò autē ad Philippenses quoquē scribens, ad sciētiam inscriptionis: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi. Et deinceps consequenter in epistola; Spero autem in Domino me Timotheum citò ad vos missurum, ut & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. Neminem enim habeo tam vnanimem, qui syncerè pro vobis sit sollicitus. His verò congruentia scribit etiam ad Thessalonicenses; Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, eum hinc quoquē honorans societate inscriptionis: Misi ad vos Timotheum fratrem nostrū & ministrum Dei, & cooperatorem in Euangelio Iesu Christi, ad confirmandos vos & exhortandos pro fide nostra, & nemo moueatur in istis afflictionibus. Et alibi; Probationem autem eius cognoscitis, quòd sicut filius patri, mecum seruijt in Euangelio, illos quoquē assumens, veluti testes virtutis Timothei. Deinde verò etiam ad Colossenses; Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater.

Porrò autem cum à præceptore tantum ferret testimonium, & modò quidem filius in Domino fidelis & dilectus, modò autem eius frater & Euangelij cooperatore vocari dignus haberetur, & susque deque tot & tam magna consequeretur encomia, tamē ne sic quidem sibijpsī cōsiderare & non timere poterat, sed tam accuratè viuēbat, & tam diligenter se exercebat, & tam acriter se affligēbat, ut eum etiam exhortaretur præceptor, suadens discipulo, nē aquam amplius biberet, sed vino modico vteretur. Propter stomachum tuum, inquit, & frequētes tuas infirmitates. Sed quantum sic laboraret eius corpus continua infirmitate, & haberet deiectam stomachi facultatem, generosus resplendebat animus. Non poterat enim corporis infirmitas deprimere tam generosum animum, sed celeri zeli penna omnem in partem peruolabat, & modò quidē Ephesum, modò verò Corinthum illius linguæ Sirenes demulcebant. Macedoniam quoquē sarpē & Italiam & vniuersam terram cum præceptore complectebatur prædicatione. Quid autē dixeris, quàm multos cupiditatibus à ratione maximè alienis & absurdis seruiētes, ab hoc graui liberauit ministerio? Rectè nouit, quòd dico, is, qui eius, qui Corinthi est fornicatus, non ignorauit delictum. Erat enim diuinus Timotheus non ad intelligendum solum acutissimus, sed ad dicendum etiam promptissimus, & ad facundia egregiè vtendum dexterrimus, & in diuinis exponendis iucundissimus, & ad Ecclesiam componendā & custodiendam vel maximè idoneus. Nam & copiosiorē consecutus est gratiam, & doctrinæ fontibus vltus est duplicibus, non Pauli solummodò admirabili lyra spiritūs se oblectās, sed etiam versans cum Iohāne eximie dilecto discipulo, & ab eo præfectus administrationi sedis Ephesiorum, cum ab eo audiisset & didicisset, quæ ille rursus à bono spiritu.

Nam cum Nero, qui malè ad imperium, malè (ò iustitia & Dei tolerantia) accesserat, fini martyrij principes Apostolorū, Petrum, inquam, & Paulum, subiecisset, & alij, qui cum ipsis erāt, discipuli se aliò cōuertissent, accidit ut hic magnus Euāgelista & Theologus Ephesi consisteret, à tempestate & naufragio eiectus, ut & referunt, quæ ab Ireneo Lugdunensi scripta sunt, & fama tradit. Ex discipulis autem ij, qui secuti sunt alios Euāgelistas & Apostolos, ea quæ ab illis diuersa lingua composita fuerant, (nondum enim vnus vocis sermone vsi fuerant) cum ad Ephesiorum ciuitatem detulissent, ei tradunt. Illum verò, ut etiam videtur Eusebio Pamphili hæc tractanti, aiunt ea quidem, quæ scripta fuerant, admisisse, de eorum veritate ferendo testimonium, animaduertisse autem in eis solam restare narrationem de ijs, quæ in primis & in principio prædicationis à Christo facta fuerant. Et vera quidē est oratio. Inuenies enim, si diligenter consideraueris, tres Euāgelistas ea solum conscripsisse, quæ vno anno à Seruatore gesta sunt, postquam Ioannes Baptista fuit coniectus in carcerem, idque eos rectè significare in principio suæ historiæ.

Nam post ieiunium Christi quadraginta dierum, & eam quæ in ipso fuit tentationem, Matthæus quidē significat tempus suæ scriptionis, dicens: Cum autem audiuisset, quòd Iohannes erat traditus, à Iudæa recessit in Galilæam. Lucas quoquē, priusquam inciperet narrare facta Iesu, similiter ostendit, dicens, quòd adijciens Herodes ijs, quæ

1. Cor. 4.

1. Cor. 16.

Phil. 1. & 2.

1. & 2. Th. 1.

1. Thes. 3.

Philip. 2.

Colos. 1.

1. Tim. 5.

Timotheus
versatur cū
Iohanne
Apostolo.Hist. Eccle.
lib. 3. ca. 18.

Matth. 4.

Luc. 9.

fecerat, inclusit Iohannem in custodia. Propter eam ergo dicunt, Iohannem Apostolum rogatum, tempus quod fuit silentio præteritum à prioribus Euangelistis, & quæ in eo facta fuerant à Seruatore, ea autem sunt, quæ facta sunt antequàm Baptista in carcerem conijceretur, in suo tradidisse Euangelio; etsi prius non scripta vsus esset prædicatione, & hoc ipsum significasse, partim quidem dicendo; Hoc principium fecit signorum Iesus; partim autem facièdo mentionem Baptiste inter actiones Iesu, vt qui tunc adhuc baptizaret in Aenon prope Salim. Præterea verò hoc ostendit apertius, dicens; Nondùm enim erat Iohannes coniectus in carcerem. Ex his ergo apertè ostendit, Theologum ea in suo Euangelio tradere, quæ à Christo facta sunt, Iohannem nondùm coniecto in carcerem; reliquos autem tres Euangelistas meminisse eorū, quæ facta sunt; postquam Iohannes fuisset coniectus in vincula. Quæ qui attenderit, non ampliùs ei videbuntur discere præpare Euangelia; quòd id quidem quod est secundùm Iohannem, primas Christi continent actiones; reliqua autem, historiam quæ facta est in ipso sine Christi. Meritò ergo carnis quidem Seruatoris nostri genealogiam, vt quæ à Mattheo & Luca prius scripta fuisset, Iohannes silentio præterij; à Theologia autem incipit, vt quæ ei, vt potè præstantiori, fuisset à bono spiritu conseruata. Et sic quidem Eusebius de Iohanne & alijs narrat Euangelistis.

Fieri ergo non poterat, vt ipsius veritatis, Christi, inquam, verba exciderent, qui discipulis suis dixit; In mundo afflictionem habebitis. Neque, ergo exciderunt; sed vterque multas subiit molestias. Cùm enim Domitianus per magnam vim sceleris tunc inuassisset imperium; condemnatur hic quoque habitare vnam ex Cycladibus. Domitianus, inquam; cui post Neronem & eos, qui intercedunt, mandatum fuit imperium; rei autem improbitate nihilo fuit inferior; sed semper ad ipsum respiciebat, aut etiam sceleribus & flagitijs superabat; & struatis in alios calumnijs tam lubenter aures accommodabat, quàm suis ipsius laudibus; siquidem tantum valuit assentatio; vt etiam Domitianum laude aliqua impertiret & celebraret. Illius ergo ad faciliè audièdas calumnias propensio, Iohannem cõdemnat, vt relegetur in Patmon. Sic enim nominata est insula, in quam fuit relegatus. Quem quidem in locum cùm per ignominiam relegatus fuisset venerandus Iohannes; Timotheus eius loco suscepit Episcopatum Ephesiorum. Quanquàm nec ipsum quoque in sede longo tempore viuere permisit inimicus.

Erat enim quidam dies festus apud Ephesios, qui ab eis vocabatur Catagogium. In eo ergo & clauas tollentes, & simulacra in manibus tenentes, & sibi quasdam imponentes personas, & insigniores partes ciuitatis impudèter obeuntes, & ijs quædam carmina decantantes, virosque & mulieres more prædonum inuadentes; magnam cædem eorum faciebant; ea ratione putantes execrandi, se suum honorare dæmonem, vt eos viderentur homines honorare, quorum maximus cultus, est mors eorum qui honorant. Diuinus ergo Timotheus hoc ægrè ferens; & igne zeli visceribus inflàmatus, & partim quidem cõsilijs vsus & admonitionibus, cùm minimè potuisset eis persuadere, vt à tali desisterent infania, accedit ad eos in media compita, cùm iam festum ageretur, rursus admonens, increpans, docens; quid non faciens ex ijs, quæ possent dimouere hominem à tali infania?

Illi autem eius dicendi libertatem ægrè ferentes, quæcunque habebant in manibus, ijs aduersus eum vsi sunt, cum ferientes & per terram trahentes cum quàm maxima dici potest crudelitate & inhumanitate; & tandem humi iacentem, cùm omnis virtus vitalis & operatio eum deficeret, quidam Christiani eum tollentes, parum adhuc & ægrè spirantem, & iam morti vicinum, vltra ciuitatis portum deposuerunt; vbi cùm Deo commendatum emisisset spiritum, corpus rursus piè & sanctè in quodam loco conditum, qui apud eos Pion, id est, pinguis, dicitur. Longo autem tempore postea, Constantij in eum amores, qui filius fuit Constantini, Magni, inquam, illius & primi Imperatoris Christianorum, illinc exportant reliquias, desiderij administro vtètes Artemio; qui cùm egræ illius Timothei in dicendo libertatis fuisset imitator; ei quoque postea fuit conformis mortis similitudine; & fuit martyrij ornamento propter Christum decoratus.

Reponitur autem in sacra ara eius, quod cognominatur templum Apostolorum; (fuit verò id Constantij manus opus & fidei) sub ipsa mensa mystica, suppeditator miraculorum, dispensator gratiarum, thesaurus qui non potest exinaniri, diuitiæ quæ non consumuntur, & cum Luca & Andrea cõnumeratur; Deo forsasè hoc benignè prouidète, vt sicut

Iohan. 2.

Iohan. 3.
Ibidem.Euangelistæ
inter se vt
non discerent.
pent.

Iohan. 16.

Apoc. 1.

Catagogium,
festus dies
apud Ephesios.Cædes crudelis
S. Timothei.Translatio
reliquiarum
eius.Templum
Apostolorum

vt sicut eis omnia fuere communia, mores, disciplina, prædicatio? commune quoque esset sepulcrum, quoniam eis quoque est illic quies communis.

Templum autem Iustinianus, cum manu postea magnificentiori quoque arte adhibita, splendide edificat & transformat, & ei pulchritudinem & magnitudinem, quæ nunc est & cernitur, exhibet? præterquam mysticam & diuinam mensam. Ab ea enim sola abstinuit; hoc pulchre & sancte faciens propter depositionem sacrarum reliquiarum. Quocirca posita est in medio templo vsque in hodiernum diem, cum mensam ex purissimo argento construxisset, & cum magna sui in Christum amoris significatione, sanctorum Christi Apostolorum sancta corpora recondidisset.

Cum autem impius Domitianus sceleratissime quidem imperasset, miserrime autem vitam finisset; Nerua suscipiens imperium, & statim post ipsum Traianus quoque, cum se & quam fieri posset clementissimos & æquissimos vellent ostendere, cum multis alijs Euangelistæ quoque & Theologo dissoluunt exilium. Ille autem cum Ephesum (ô cum quanto dixerit quis gaudio & honore?) redisset, & diuinum iam Timotheum ad Iesum, quem desiderabat, excessisse didicisset, & sine martyrij cursu Euangelij obsignasse, & esse Ecclesiam Præsule defectam inuenisset, eam rursus suscipit: ad eum ut idem & sedem Timotheo præbuerit; & ei successerit. Quæ quidem vtraque sunt eius zeli in Deum, magnique illius studij & ardoris in pietatem. Qui quidem longo postea tempore perpetuam curam gessit ecclesie, & veritatis annunciauit prædicationem? ad augmentum pietatis, ad salutem animarum, ad gloriam Domini nostri Iesu. Cum quo Patri vnâ cum sancto Spiritu est omnis honor nunc & semper & in secula seculorum, Amen,

S. Iohannes redit Ephesum.

MARTYRIUM SANCTI VINCENTII, LEUITAE ET MARTYRIS, AVTHORE

Simeone Metaphrasæ.

Victoriam, quam sanctissimus martyr Vincentius de hoste reportauit, maxime probatam fuisse ex hoc ipso intelligitur, quod bonarum rerum inimicus diabolus eorum certaminum, quæ martyr ille sustinuit ac perpeffus est, venerandam memoriam silentio interim obruendam curauit. Sed nos ordine singulas res, vt gesta sunt, in apertum profereamus? certissimamque earum rerum fidem sequentes, iniuolatam Martyris confessionem, & tolerantem constantiam, vsque ad extremum spiritum seruata; simulque incredibilem Iudicis immanitatem narrabimus.

Is cum Christianorum vastationem, vt quiuis alius, sitiret, in Hispaniam profectus est, vt illius prouinciæ administrationem gereret; quæ à Romanis Imperatoribus commissa ei fuerat. Erat iudex ille Græcus, scelere, furore & diaboli peruersitate arteque compositus; & malitiæ illius minister valde idoneus; vocabatur autem Datianus. Cum igitur ad eius regionis urbem omnium primam venisset, cui nomen erat Augusta; tanquam lupus quidam vorandi sanguinis multum appetens, simplicissimas Christi oues adortus est. Nam etsi earum synceritas, constantia & firmitas Christianæ fidei testimonium præberet, ab illis tamen furorem suum non temperabat; sed cum esset sacrilegus, & Græcæ superstitionis amantiſſimus, summam in Christianos acerbitatem exercebat. Itaque cum magistratum inisset, se omnia ex animi sententia consecuturum arbitratur, si furoris & insaniæ, quæ illum exagitabat, manifesta indicia ostenderet? nefariæ enim crudelitatis, & noui furoris rabie accendebatur. Quamobrem sui spiritus sceditatem ac vehementiam, quamprimùm potuit, effundere cepit; Episcopos ac omnes clericos, ac viros sanctos iniqua diaboli tentatione inuadens; quanquam potius factum id fuit, vt qui probati essent, manifesti fierent.

Hæc cum ita se haberent; Vincentius in Leuitarum ordine constitutus, sub Valeriano Episcopo magnæ existimationis & modestiæ viro, animi alacritate multa erectus; ad celeberrima illa & salutaria certamina properabat. Eiusmodi autem tentatio multis quidem videbatur pernicioſa, sed non viris Deum verè amantibus? quippe qui futu-

IANVA, 22.

Iudex Datianus atrocissimus.

Vincentius Leuita.